

מקורות לעיון במס' בבא מציעא: פרק השואל

דף כא

מ. זילברמן

ניסן תשע"ג

(קב.) מצות שלוח הקן. איתא בגמ' מיתבי יוני שובך ויוני עלייה חייבות בשילוח ואסורות בגזל מפני דרכי שלום ואם איתא להא דאמר רבי יוסי ברבי חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו קרי כאן אכי יקרא פרט למזומן אמר רבא ביצה ביציאת רובה הוא דאחייבה לה בשילוח ומיקנא לא קניא עד דנפלה לחצרו. וכי קתני חייבות בשילוח מקמי דתיפול לחצירו אי הכי אמאי אסורות משום גזל אאמן ואיבעית אימא לעולם אביצים ומדנפיק רובה דעתיה עילוה, ע"כ. ופירש"י, מיציאת רובה קרינא בהן או ביצים ואם היה בא לתפוש קודם שתיגמר יציאתה חייב לשלח האם וליקח הבנים". ועי' בשו"ת חת"ס (או"ח סי' ק) שהעיר מדברי רש"י משמע דאם אינו רוצה ליקח את האם אינו חייב לשלח. וכתב דזה נסתר מדברי רש"י עצמו בסוף חולין (קמא: ד"ה יציאת רובא) שכתב, "דאם בא אדם ומצא את האם כשהיא מטילה ביצתה וכבר יצא רובא חייב לשלח". דמשמע דאם מצא את רובצת על בנים חייב לשלח אף אם אינו רוצה בבנים.

ועל דבר זה דן בשו"ת חוות יאיר (סי' ס"ז הו"ד בפ"ת יו"ד סי' רצ"ב סק"א וברע"א ובברכי יוסף שם) אי מחוייב להזדקק לקן צפור שעבר עליו ומצדד שמחוייב להזדקק, והלימוד דיכול יחזור בהרים וגבעות כדי שימצא קן ת"ל כי יקרא במאורע לפניך (חולין קלט:). רק מלמד שאינו מחוייב לחזור בהרים וכו' אבל אם מצא קן צפור בדרך חייב להזדקק לו. [ובערוך השלחן (סק"א) כתב דזה דומה לאבידה, דאינו מחוייב לחזור אחר אבידת איש, אבל אם עובר לפני אבידה מחוייב לטפל בה כדי שלא יעבור על לא תוכל להתעלם.] וע"ע בשו"ת חכם צבי (סי' פ"ג).

ועי' בחזו"א (סי' קע"ה אות ב') שהוכיח מן הסוגיא בחולין (קמב.) דאינו חייב בכה"ג. ובספר פרדס יוסף החדש על התורה (דברים כב, ז) העיר דכן מפורש פירוש רבינו בחיי על התורה, שכתב, "והחכמים ז"ל תקנו ברכה בכלן ולא תקנו בזו לפי שאינה מצוה מחוייבת כמו שאר מצות ואינו חייב לחזור אחריה במכוון אלא כשיזדמן לו וזהו לשון כי יקרה ועוד שאינו חייב בשלוח אלא כשהוא רוצה ליקח הבנים". [אך בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' י"ח) כתב טעם אחר להא דאין מברכין על שלוח הקן, דהויא המצוה הבאה מתוך עבירה דלא תקח האם על בנים, וכמו השבת אבידה.] ובשו"ת יביע אומר (ח"י יו"ד סי' ל"ב אות ג') הביא שאף ח' הר"ן ס"ל הכי דכתב (חולין קלט.) דעוף שהרג את הנפש פטור משילוח ולא אמרינן דלית עשה ולא תעשה של שילוח ולידחי ל"ת של ובערת שאין זה מצוה מוטלת עליו "הרי אם לא רצה ליקח הבנים פטור מלשלח". וכתב שכן נראה מהמאירי. וע"ש שהרבה להביא הוכחות לשני הצדדים.

ובעצם דרשת יכול לחזור בהרים וכו' דמבורר דאינו צריך לחזור אחר המצוה עי' בברכ"י שהביא מהאריז"ל שצריך להשתדל לקיים מצוה זו. וזה על פי הזוהר דע"י מצוה זו מתעורר רחמי שמים. ואף במשנתו של הגר"א שניסה ליישב סתירות בין הבבלי והזוהר אומרים שזה מחלוקת בבלי והזוהר. ובספר שלח תשלח הביא מספר אורחות חיים להרא"ה מלוניל (הל' קידוש ס"כ) שכתב, "לפיכך המחזור בהרים וביערים

אם ימצא קן צפור לקיים שלחו הקן יש לו שכר ואינו נקרא הדיוט ואע"פ שהוא פטור מלחפש אחריו". ועוד
ציין ללקן יושר (עמ' ס"ט) שהביא מעשה מבעל התרומת הדשן איך שפעם ניסה לקיים מצות שלוח הקן בנסעו
למקום שהי' אמור להיות קן ובסוף לא עלה בידו.